

Vår saksbehandler	Vår dato	Vår referanse
Rådgiver Tom Skyrud	21.05.2010	04.06.2010/BFO/TRS
	Tidligere dato	Tidligere referanse
	19.03.2010	2009/03066-20/FD IV 1/FHE

Til
Forsvarsdepartementet

Kopi til

Internt

Intern kopi til

Befalet Fellesorganisasjons høringskommentar til rapport om lokaliseringalternativer for Forsvarets nye kampfly

Bakgrunn

Befalets Fellesorganisasjon (BFO) viser til tidligere referanse av 19. mars 2010, der Forsvarsdepartementet (FD) har sendt rapport om lokaliseringalternativer for Forsvarets nye kampfly på høring. FD har sendt rapporten til totalt 42 høringsinstanser, med 2 måneders høringsfrist. Det er etter BFOs oppfatning lagt til rette for en god og grundig høringsrunde, hvor høringsinstansene er gitt nødvendig tid til å gå gjennom den omfattende rapporten. BFO har i denne sammenheng invitert hele BFOs organisasjon til å kommentere rapporten.

Innledning

Utredningsrapporten er omfattende, og omhandler en rekke faktorer og de vesentligste sidene ved saken. Det understrekes likevel at rapporten kun er en del av et beslutningsgrunnlag, og at det vil kreves ytterligere utredninger av enkelte områder for å etablere et tilstrekkelig grunnlag for endelig beslutning. Det er videre understreket i rapporten at endringer i ambisjonsnivået eller antall kampfly, innebærer et behov for nye vurderinger av en rekke de faktorene rapporten vurderer. Rapportens oppbygging er logisk og rapporten er oversiktlig i måten den beskriver de ulike alternativene. Den gir et godt grunnlag for kvalifiserte innspill og videre utredninger for å komplettere beslutningsgrunnlaget.

Generelle betraktninger

Rapporten er generelt preget av en lav detaljeringsgrad, noe som gjør det utfordrende – tildels umulig – å etterprøve de vurderinger og konklusjoner som fremkommer. Hvilke forutsetninger som er lagt til grunn for de ulike vurderinger og konklusjoner, fremgår heller ikke av rapporten. Dette er spesielt bekymringsfullt med hensyn til de kostnadsbilder som presenteres og som generelt ligger i milliardklassen innenfor områdene eiendom, bygg og anlegg (EBA), flyoperative flater og drift. Etablering av fremtidig kampflybase innebærer enorme kostnader knyttet til både investering og drift, og kostnadsbildet vil være en avgjørende faktor ved valg av fremtidig base. Det er derfor etter BFOs oppfatning en betydelig svakhet ved rapporten at høringsinstansene i liten grad er gitt mulighet til å etterprøve rapportens forutsetninger og økonomiske vurderinger og konklusjoner.

Rapporten tar i henhold til tidligere nedvalg (FS 07) for seg seks ulike lokaliseringalternativ for fremtidig kampflybase – Ørland, Bodø og Evenes og en kombinasjon av disse. Etter BFOs oppfatning er det likevel en svakhet ved rapporten at de vurderinger som er gjort ikke vurderes i sammenheng med Luftforsvarets fremtidige/øvrige basebehov.

BFO vil i liten grad kommentere de ulike alternativenes egnethet som fremtidig base, men er opptatt av at valgt alternativ har potensialet for fremtidig utvikling, samt at det må sikre en best mulig rasjonell drift i forhold til trening og øving (herunder belastning på personell), samt legge til rette for å kunne rekruttere og beholde nødvendig personell og kompetanse.

Ut fra de faktorer vektlagt og vurdert i rapporten, fremstår imidlertid Evenes etter BFOs oppfatning som et lite egnet alternativ.

BFO vil i det etterfølgende kommentere det vi oppfatter som svakheter ved rapporten.

Svakheter

- Utendørs støy er i svært liten grad belyst i rapporten til tross for at dette er en faktor som vil ha svært ulik innvirkning for Ørland/Evenes med lavt innbyggertall, sette i forhold til Bodø med høyt innbyggertall.
- Kampfly er av natur forurensende, samtidig som flytimer er svært kostnadsdrivende. Det er derfor avgjørende at flytimene gir optimal treningseffekt og med minst mulig behov for transittid. Etter BFOs oppfatning er avstanden til øvings- og skytefelt ikke tilstrekkelig vektlagt i rapporten.
- Det fremgår av rapporten at Ørland har svært god tilgjengelighet på luftrom både over land og vann, mens Bodø og Evenes har god tilgjengelighet over vann, men mer begrenset over land. Det er videre redegjort for at dette i stor grad kan kompenseres gjennom avtaler om bruk av svensk luftrom. Den usikkerheten som er knyttet til en slik forutsetning i et 20-30 års perspektiv (og lengre), er etter BFOs oppfatning i for liten grad vurdert/kommentert i rapporten.
- Det fremstår videre som en mangel at skytefelt i liten grad er vurdert i rapporten, da nærhet og utviklingsmuligheter utgjør en vesentlig forskjell mellom de ulike alternativene.
- Støy er en faktor som er gjennomgående i rapporten, og det kan synes som at ”kvoten” på støy i stor grad vil brukes opp av egne fly, og dermed ikke tar nødvendig høyde for alliert trening. Det forutsettes imidlertid at alliert trening og øving skal videreføres på minimum samme nivå som i dag med, dvs 1600 sorties årlig, noe som tilsvarer 20% av den nasjonale aktiviteten. Denne støyen kommer i tillegg, og konsekvensene av økt støy relatert til alliert trening og øving er etter BFOs oppfatning i for liten grad vurdert og beskrevet i rapporten.
- Støytallene i rapporten fremstår som meget usikre og mangelfulle. Støytallene for Ørland og Bodø ser ut til å være basert på forskjellige utgangspunkt. Andre kompensierende tiltak er ikke vurdert, som f.eks en 30-graders sving etter takeoff på Ørland/Bodø, i en høyde av 500 fot. Effekten av en slik 30-graders sving vil i følge nye beregninger medføre et betydelig redusert behov for støyisolering.
- Selv om St.prp nr 48 legger opp til samlokalisering av et sammenslått luftvern og basesett med kampflyene begrunnet i synergieffekter, er dette på ingen måte begrunnet eller dokumentert tilfredsstillende i rapporten. (Punkt 1.5.6 i rapporten) På samme måte er det ikke begrunnet hvorfor basesett og luftvern skal legges til Ørland i de tilfeller Ørland inngår i lokaliseringsløsningen. Samtrening mellom kampfly, basesett og luftvern er ikke drøftet i rapporten. Da dette vil medføre behov for egnede øvingsområder burde dette vært drøftet i større grad.
- Rapporten er mangelfull når det kommer til å beskrive samtrening med land- og sjøstyrker (punkt 2.4.2.4) Da JSF i mye større grad enn F-16 er et luft-bakke-fly, burde akkurat

---

samtrening med de andre forsvarsgrenene, og spesielt formasjonsflyving over land, blitt gitt større oppmerksomhet i rapporten.

- Rapporten påpeker at skytefelt ikke skal legges til grunn for valget av baseløsning eller lokalisering (punkt 1.5.8). Aktivitet med kampfly i skytefelt vil også i fremtiden være en sentral komponent innenfor utdanning, trening og kvalifisering av kampklare jagerflygere. Derfor er avgrensingen i punkt 1.5.8 i seg selv problematisk og uheldig for rapportens gyldighet. En reell vurdering i forhold til de ulike alternativets tilgjengelighet på skytefelt ville styrket rapporten.
- QRA er berørt i rapporten, men kostnadene for driften av QRA fra en annen base enn Bodø er meget upresise – og sier meget lite om hva slags nivå en slik beredskap skal ligge på, både i forhold til reservefly og –personell. (Rapportens punkt 2.4.2.5 og 4.3.3) Videre er det uheldig at detaljert kostnadsoversikt ikke er med i rapporten.
- Luftforsvaret har i dag baser på Banak, Bardufoss, Andøya, Bodø, Ørland, Florø, Gardermoen, Kjeller, Rygge, Sola og Kjevik. Avdelinger som i noen grad kan sies å ha flyaktivitet og/eller vedlikehold i større skala er Andøya, Bodø, Ørland, Gardermoen, Kjeller og Rygge. Å vurdere nedleggelse av hovedflystasjonene Bodø eller Ørland uten å se dette i sammenheng med videre drift på de mindre flystasjonene, er en svakhet ved rapporten.
- Punkt 4.5.1, Ørland som enebase, innebærer i følge rapporten at det må etableres ny rullebane. Andre vurderinger av kompenserende tiltak virker snevre (som f.eks. å svinge 30 grader etter takeoff – i 500 fots høyde – er ikke omtalt). At dagens rullebane skal forlenges med 600 meter nordover stemmer ikke med noen av planene som eksisterer for Ørland. Den opprinnelige planen er å forlenge rullebanen 300 fot (136 meter) begge veier.
- I rapportens punkt 4.5.4 står det at det i tilfelle tobaseløsning Bodø-Ørland må etableres en komplett ny flyplass i Bodø. Dette er ikke korrekt, og det menes antakeligvis ny rullebane. At en stor del av bygningsmassen må rives er en meget upresis/uriktig formulering.
- Det er i punkt 3.2.2 pekt på at stor sivil flyaktivitet er en utfordring i forhold til Bodø. BFO savner en grundigere vurdering av dette, også i relasjon til de erfaringer og konsekvenser dette har for aktiviteten i dag.
- Rapporten (personellutredningen) legger til grunn at Ørland ikke er en del av Trondheimsregionen. Ser man dette i sammenheng med f.eks. Særavtale om merutgiftsdekning, ulempe- og risikokompensasjon for Forsvaret, som fastsetter at blant annet Moss, Hurdal og Trøgstad er definert som naturlig boområde for Oslo, kan det synes merkelig at Trondheim ikke skal være naturlig boområde for Ørland.
- I punkt 13.1 i vedlegget med personellmessige konsekvenser står det at 366 ansatte vil bli direkte berørt av en eventuell nedleggelse. I vedlegg 3 (DKU Ørland-Bodø), punkt 8.1 står det 620. I Bodø er de samme tallene 479 mot 795. Dette bidrar til å svekke rapportens troverdighet.
- Rapportens vedlegg 2, personellmessige konsekvenser synes mangelfull. Tallene som brukes er hentet fra Statistisk sentralbyrå, og er ikke nødvendigvis direkte overførbare til Forsvaret. Forsvarets personell har vært igjennom en rekke omorganiseringer de siste 10-15 årene, og har antagelig (spesielt befall) en mobilitet som man ikke finner i andre yrkesgrupper. Da et mulig utfall av lokaliseringsdebatten er at én av de to hovedflystasjonene legges ned, og konsekvensene av dette er så store, burde man ha gjort

konkrete undersøkelser blant berørt personell for å underbygge tallene og konklusjonene i rapporten.

- Personellkostnader er i rapporten vurdert som lønnskostnader og kostnader knyttet til personellrelatert materiell. Kampflymiljøet er et meget kompetansekrevende miljø, hvor kompetansebygging er svært ressurskrevende. BFO savner derfor mulig kompetansetap og derav utdanningsbehov som en dimensjon i personellkostnader.

Konklusjon

BFO er svært tilfreds med høringsprosessen. Både i forhold til rapportens tilgjengelighet og frist for kommentarer.

Oppbyggingen av rapporten er logisk og oversiktlig i sin fremstilling, men har likevel en del svakheter. Spesielt gjelder dette i forhold til lav detaljeringsgrad, og utilgjengelige forutsetninger. Dette gjelder særlig i forhold til de økonomiske beregninger som er fremstilt som milliardbeløp, uten at beregningsgrunnlaget er tilgjengelig.

BFO har videre pekt på en rekke forhold som vi oppfatter som mangler og svakheter ved rapporten. Dette forventer BFO blir ivare tatt i det videre utredningsarbeidet.

BFO har i sin vurdering av rapporten hatt spesielt fokus på at fremtidig(e) kampflybase(r) må dekke Forsvarets operative behov, ha utviklingsmuligheter, ha tilstrekkelig forutsigbarhet i forhold til å sikre en best mulig rasjonell drift knyttet til trening og øving (herunder belastning på personell), samt legge til rette for å kunne rekruttere og beholde nødvendig personell og kompetanse.

Ut fra rapportens vurderinger av operative forhold, samt tilgjengelighet på luftrom og skytefelt for effektiv øving og trening, fremstår en to-baseløsning med Ørland og Bodø som det best egnede alternativet. En to-baseløsning mellom Ørland og Bodø vil også etter BFOs oppfatning gi færrest personellmessige konsekvenser, og vil bidra til å sikre Luftforsvaret nødvendig rekruttering og forutsetninger for å beholde kritisk kompetanse.

BFO erkjenner imidlertid at en to-baseløsning vil bli svært kostnadskrevende både i forhold til investering og drift, og vil kunne få store konsekvenser for Forsvarets øvrige struktur. BFO forutsetter derfor at både nødvendige midler til investeringer og fremtidige driftsmidler fullt ut finansieres gjennom tilleggsfinansiering, og ikke går på bekostning av Forsvarets øvrige struktur og behov.

Det er videre vanskelig for BFO å ta standpunkt til fremtidig(e) kampflybase(r), uten at dette ses i sammenheng med Luftforsvarets øvrige basestruktur. Valg av kampflybase(r) vil etter BFOs oppfatning måtte få store konsekvenser for videre utviklingen av Luftforsvaret og antall baser. Det fremstår derfor som en betydelig svakhet ved rapporten at utredningen ikke ses i sammenheng med Luftforsvarets fremtidige basebehov. BFO forutsetter derfor at videre utredninger synliggjør de ulike alternativenes potensial i forhold til videreutvikling av Luftforsvarets basestruktur.

De personellmessige konsekvensene ved beslutning om fremtidig(e) kampflybase(r) vil bli betydelige, og de reelle konsekvensene må derfor utredes og beskrives best mulig. Rapportens vurderinger i forhold til personellmessige konsekvenser er i stor grad basert på data fra Statistisk sentralbyrå. Dette er en svakhet, da disse data ikke nødvendigvis er direkte overførbare til Forsvaret. BFO forventer derfor at FD i det videre utredningsarbeidet gjennomfører en konkret undersøkelse blant berørt personell, slik at de reelle konsekvensene best mulig kan beskrives.

BFO forutsetter at vi også blir tett involvert i prosessen videre.

Med vennelig hilsen

Eivind R. Solberg
Leder BFO